

MAHAI-INGURUA HAIZEA BARCENILLA ETA AHOZTAR ZELAIETA REKIN
MESA REDONDA CON AHOZTAR ZELAIETA Y HAIZEA BARCENILLA

Biblioteca de Bidebarrieta ko liburutegian

2025/3/3

19:00etan

KULTUR ESPAZIOAK

ESKU PRIBATUA
ZERBITZU PUBLIKOAN

Lantegia espazioa, Esperantza liburutegia, Arte Ederren Museoko eta Euskal Museoko lanak, Urdaibaiko Guggenheim proiektua... Ugari dira Bilbon eta Bizkaian kulturaren ikuspegi utilitarista eta pribatizazioa agerian uzten dituzten adibideak. Alde Zaharreko haur eta gazteentzako liburutegiaren kudeaketa publikoaren alde Bilboko Liburuzainek darabilten borrokaren haritik tiraka Euskal Herri osoan errotutako joera aztertu dugu.

 JONE GARTZIA GERRA HODEI TORRES / ARGIA CC-BY-SA

Urte eta erdi luzetxo daramate Bilboko Liburuzainek borrokan, Alde Zaharreko Esperantza eraikineko haur eta gazteen liburutegia, Udal Liburutegien Sareko gainerakoak bezalaxe, langile publikoek kudeatu dezatela exijitzen. Auzokideen “aldarrikapen historikoa” izan den liburutegia, Bilboko Udalak esku pribatuaren menpe utzi du bere kudeaketa, zerbitzuaren eta bertako langileen kaltetan. Horrez gain, lizitazio prozesuan zehar izandako gardentasun falta kritikatu dute.

Esperantza liburutegiarena Bilbon eta Bizkaian orokortua den azpikontratatzeko joeraren baitan kokatzeko, hitzaldia antolatu zuten martxoaren 3an Bidebarrieta Liburutegian, *Kulturaren pribatizazioa* goiburupean. Haizea Barcenilla ikerlari eta Arte Ederretako irakaslea eta Ahoztar Zelaieta ikerketa kazetaria aritu ziren hizlari; bien artean zirriboratu zuten Bilbon eta Bizkaian bereziki errotua den kultur munduaren pribatizazioaren mapa.

Solasaldian aipaturikoetatik ez ezik, Bilboko Liburuzainak kolektiboko Goiuri Eguzkiza eta Idoia Delgadorekin izandako elkarrizketatik abiatuta ondu du ARGIAk hurrengo erreportajea. Bilboko Gazteria eta Kultura sailekin harremanetan jartzen ahalegindu gara, baina ez dugu erantzunik jaso.

ESPERANTZA HAUR ETA GAZTE LIBURUTEGIA

Bidebarrieta Liburutegiko langileek 2023ko udan jakin zuten handik 300 metro eskasera zabaltzear zegoela Esperantza liburutegia, haur eta gazteentzako izango zena, Alde Zaharreko elkarteek urtetan eskatu bezala, baina kudeaketa pribatua izango zuela. “Harri-

Bilboko Udalak eskaintzen dituen *Haurgunea* eta *Gaztegunea* zerbitzu guztiak enpresa pribatuek kudeatzen dituzte, nagusiki Hazian Kultur Elkarteak

duraz eta haserre” jaso zuten notizia, eta liburuzainen kolektiboa sortu zuten berhala. Ordutik, kexu dira Udal Liburutegien Sareko zuzendari Itziar Follak ez zielako ezer esan, “ekintza gaitasunik” izan ez zezaten.

Horiek horrela, abagune oso txikiarekin abiatu zuten borroka; artean, kontratuaren oinarri teknikoak argitaratuta zeuden, baina lizitazioa ez. Lehiaketa geldiaraztea izan zen Bilboko Liburuzainen lehen eginahala. LAB sindikatuak bideratu zuen prozedura administratiboa eta lehen instantzian geldiaraztea lortu bazuten ere, 2024ko urtarrilean azkenengo instantziak bide eman zion lizitazioari.

Lehen ekinbidea zapuztuta, liburuzainak auzoko eragileekin eta udalbatzako alderdi politikoekin jarri ziren harremanetan —EAJren eta PSE-EE-ren erantzunik ez zuten jaso—, eta bilera bat eskatu zuten udal ordezkariarekin. Gonzalo Olabarria Kultura zinegotziarekin, Iñaki López de Aguilera Kultur arloko zuzendariarekin, Itxaso Erroteta Gazteria eta Kirol Saileko zinegotziarekin, Itziar Folla

Udal Liburutegien Sareko zuzendariarekin eta Gazteria Saileko teknikariarekin elkartu ziren, zera eskatzeko: Bilboko Udalak liburutegiaren zerbitzua langile publiko bidez bermatzea, baliabideak bazeudela horretarako, eta kudeaketa pribatizatzeko asmo edota arrazoien gainean azalpenak ematea.

Bi argudio nagusi jaso zituzten: batetik, haur eta gazteentzako Esperantza liburutegia ordutegi zabala izan behar zuela eta, antza, udal langileek ezingo zutela bete; eta, bestetik, proiektu “transbertsal, komunitario eta kolaboratiboa” izatea nahi zutela. Izan ere, Esperantza liburutegiaren kudeaketa eraikin berean dauden Haurgunearekin eta Gaztegunearekin batera lizitatu zuen Udalak. Azken bi zerbitzu horiek erabat azpikontratatuta daude Bilbo osoan, eta horietako asko Esperantzako lehiaketa irabazi zuen Hazian Kultur Elkarteak kudeatzen ditu.

Liburuzainen kolektiboko Goiuri Eguzkizak uste du urte eta erdiren ostean argi geratu dela “argudiook gezurra” zirela. Izan ere, gaur egun, liburutegia arratsalde baino ez dago irekita, eta iragan udan bi hilabetez egon da itxita. Ez hori bakarrik, elkartearen temari esker lortu zuten astean zehar ordutegia egunean ordubete gehiagoz luzatzea eta larunbatetan arratsalde ere zabalik egotea. “Hainbeste txalotzen zuten eredu parte-hartzaile hori aldebakarrekoa izan da, eta nahiz eta auzoko talde eta eragileekin bilerak egin dituzten, ez dituzte haien beharrak eta kexak aintzat hartu”, gaineratu du Eguzkizak.

Kolektiboko kide Idoia Delgadok, berriaz, nabarmendu du auzoetako liburutegietan eragileekin lan komunitarioa egiten dutela urte osoan, eta udalak argudio horiek “pribatizazioa justifikatzeko” baino ez dituela erabiltzen. Duela pare bat urte, Basurtuko liburutegian, Esperantzarekin egin duten gauza bera egiten saiatu zela seinatu du Delgadok, hots, Gazteria Sailaren barruan dauden proiektuak liburutegiarekin batera lizitatzea. Orduko hartan, langileen erresistentziari esker lortu zuten liburutegiaren kudeaketa publikoari eustea.

Garrantzitsua da azpimarratzea Bilboko Udalak eskaintzen dituen Haurgunea eta Gaztegunea zerbitzu guztiek kudeaketa pribatua dutela eta Gazteria Sailaren barruan kokatzen direla. Udal Liburutegien Sarea, ordea, Kultura Sailaren mende dago. Bestalde, Esperantza liburutegiaren eraikin berean kokatuta

dagoen pilotalekua jada ez dago herri-tar ororentzako zabalik: Bilbao Kirolak erakundeak kudeatzen du orain, eta bertako erabiltzaile edo pilota elkarte-ko kide izan beharra dago baliatu ahal izateko, Udalak lanak hasi baino lehen auzokideei agindutakoaren kontrara.

UDAL LANGILEAK, ENPRESA PRIBATUARENTZAKO LANEAN

Esperantza eraikinaren kudeaketan “anomalia” bat gertatzen dela azaleratu du Eguzkizak. Liburutegiaren kudeaketa Haurgunearenarekin eta Gaztegunearenarekin batera lizitatu zenez, Gazteria Sailaren barruan dago Esperantzako haur eta gazteen liburutegia, Udal Liburutegien Sarean egon eta bertako aurrekontua, funtsak eta baliabideak baliatuagatik ere.

Bidebarrietako liburuzain diren langile publikoek kudeatzen dituzte Esperantzako eskariak eta erosketak, prozesu tekniko guztiak betetzen dituzte eta bertara bidaltzen dituzte liburutegien garraio zerbitzuaren bidez. Bertan eskaintzen den animazio programazioa ere udal liburuzainek kudeatzen dute. “Paradoxa handia gertatzen da: udal langileok enpresa pribatuarentzako ari gara lanean”, salatu du Eguzkizak. Liburuzainak zehaztu du Hazian Kultur Elkar-teak zerbitzua emateagatik 300.000 euro baino gehiago jasotzen dituela, BEZa Udalak ordaintzen duela eta liburutegiko funts guztiak Kultura Sailetik ateratzen direla. “Gure azpiegitura eta kanal guztiak erabiltzen ditu musu-truk”, erantsi du.

Ez hori bakarrik: eraikina Bilboko Udalarena denez eta haren iruditegi korporatiboa nonahi ageri denez, erabiltzaile askok ez dakite zerbitzua azpikontratatuta dagoela eta bertako langileak ez direla funtzionario publikoak. “Engainua” izateaz gain, zerbitzuaren kalitateari kalte egiten diola salatu du Eguzkizak, bertako langileek baldintza “oso prekarioak” dituztelako. Halaber, gaineratu du lehiaketan Bilboko Udalak ez zuela jaso liburuzainak izan beharreko esperientziaren gaineko zehaztapenik, Haurguneko eta Gazteguneko langileekin egin ez bezala: “Badakite zer egiten duten, dena dute lotuta”.

Eguzkizak eta Delgadok argi dute Esperantzako kasua ez dela salbuespena, eta gogora ekarri dituzte Azkuna Zentroko Lantegia, Bilbao Musika, anbulantzien zerbitzua, Bilbo Bus, Bilbao Kirolak, etxek etxeko arreta zerbitzua

BILBOKO UDALA

Liburutegiaren eraikin berean dago Esperantza pilotalekua. Ez dago herritar ororentzat zabalik; Bilbao Kirolak erakundeak kudeatzen du eta bazkide izan beharra dago

eta adinekoen egoitzak, besteren artean. Areago, ohartarazi dute Bilboko Udal Liburutegian aspaldi daudela pribatizatutako zerbitzuak; esaterako, Garel-lanoko kanpo-biltegia 2013an eraitsi zen, “izugarritzko negozio espekulatiboa eginda”, eta geroztik Archivos Basurto enpresak kudeatzen du.

GUGGENHEIMETIK HASI ETA MUSEO TXIKIENETARA

Azpikontratazioen bidez pribatizatzen dena zerbitzuaren kudeaketa denez, zaila da herritarrengan duen eraginaz jabetzea. Martxoaren 3ko solasaldian Haizea Barcenillak azaldukoaren arabera, 1990eko hamarkadan agertu zen Euskal Herrian kultur munduaren

jarduteko modua aldarazi zuen lehen elementua, Guggenheim museoa, hain zuzen. Barcenillak uste du proiektua hasiera-hasieratik diseinatu zutela “industria krisiaren aurrean zerbitzuen sektorerara igarotzeko irtenbide” gisara, eta ez kultur proiektu moduan.

Guggenheim museoa eraiki zuten garaian, Euskal Herriko arte ederren museo gehienak publikoak ziren, baina fundazio pribatu gisa zabaldu zuten hura, ekarpen publikoak lagunduta. “Lankidetzara publiko-pribatu gisa aurkeztu zen, baina lankidetzara arraro samarra da: alde publikoa dirua jartzea da eta pribatua kudeatzea”, zehaztu du Barcenillak. Guggenheimek urtean hamar edo hamabi milioi euroko aurrekontu publikoa du, baina erabat modu pribatuan kudeatzen da, kontratazioak egiteko orduan zein eguneroko kontuetan.

Museo publikoetatik fundazio pribatuetarako iragatea “eredu aldaketa garrantzitsua” izan zela ziurtatu du Barcenillak. Izan ere, horren ostean Bilboko Arte Ederren Museoa fundazio izatera igaro zen, eta Gasteizko Artium fundazio moduan jaio zen. “Egun ditugun arte ederren museo handi gehienak fundazioek kudeatzen dituzte, ez dira guztiz publikoak, nahiz eta jasotzen duten diru gehiena publikoa izan”, laburbildu du irakasleak.

NEURRIZ KANPOKO ERAIKUNTZA LANAK

Kulturaren ikuspuntu "utilitario" horren baitan, museoetatik etekin ekonomikoa ateratzeko beste modu adierazgarri bat eraikuntza sustatzea dela azaldu du Barcenillak. Bilboko museo gehienak oso eraikin adierazgarri eta garestietan daude, eta, ikerlariaren hitzetan, Guggenheimek ireki zuen bide hori.

Arte Ederren Museoan eta Euskal Museoan gaur egun egiten ari diren obren adibideak jarri ditu mahai gainean Barcenillak: bere esanetan, bietako batek ere ez dio erantzuten museoek duten arazo handienari, gordailurako espazio faltari, alegia. Arte Ederren Museoaren obra "guztiz neurrigabekotzat" jotzeaz gain, gogoratu du hasierako hemezortzi milioi euroko aurrekontua 42 milioitan dagoela orain, lanak amaitzeko oraindik urtebete falta denean.

Era berean, Eusko Jaurlaritzak Urdai-baiko Biosfera Erreserban eraiki nahi duen Guggenheim Museoaz ere oroitu

Eraikina Bilboko Udalarena denez, iruditegi korporatiboa ageri da nonahi. Erabiltzaile askok ez dakite zerbitzua azpikontratatuta dagoela

da Barcenilla: "Herritarren iritzia gainera inposatu nahi dute proiektua eta ekonomian izango duen eragina baino ez dute aipatzen, inork ez daki zer kultur proiektu egin nahi duten ez zer funtzio izango duen".

Hala, egun Bizkaiko museoek duten helburu bakarra "turismoa erakartzea" dela berretsi du Barcenillak, "ez kultura sustatzea eta bertan bizi garenon bizitza artistikoa indartzea". Eredu honen arris-

kuaz ohartarazi du: "Museoak eredu pribatura bultzatzeko presio horren bidez, kulturaren berezko balioak gutxiesten dituzte, ez zaie axola kulturaren balio sinboliko eta adierazgarria".

AZKUNA ZENTROKO ZUZENDARIAREN DIMISIOA BULTZATU ZUEN MUGIMENDUA

Sona berezia hartu du Bilbo erdiguneko Azkuna Zentroko Lantegia espazioan gertatu denak, zuzendariaren itxurazko bat-bateko dimisioak. Hain justu ere, hori etorri zen Udalak jakinarazi zuten artista eszenikoei zuzendutako proiektuaren espazioa La Caixa fundazioari lagako ziola, azken horrek STEAM gela bat irekitzeko. Fernando Pérezek abenduaren 12an aurkeztu zuen dimisioa, La Caixa erdian sartzea "kudeaketa ereduaren gaineko desadostasunetan azken tanta" zela argudiatuta. Udalaren eta Bizkaiko Foru Aldundiaren artean, 160.000 euro emango dizkiote La Caixari, eta obra egongo diote.

Ahoztar Zelaia, Goiuri Eguzkiza eta Haizea Barcenilla.

Barcenillak prozesu guztiaren garrantasun falta kritikatu du: "Dena egin dute ezkutuan; Gabonak hasi baino aste-bete lehenago iragarri zuten eta zuzenean zuzendariaren dimisioa etorri zen, erabakia hartuta zegoelako". Uneotan, Bilboko Udalak oraindik ez du zuzendariaren plaza bete, eta Bilbao Arteko zuzendaria ari da bi proiektuak kudeatzen; Barcenillaren ustez, bi plazak batzea "oso kaltegarria" izan daiteke. Azkuna Zentroan hiru proiektu daude -liburutegia, kiroldegia eta proiektu kulturala-, eta hirurak esku pribatuek kudeatzen dituzte.

HAZIAN, ALAIKI ETA ORTZADAR

Aipatutako adibideekin, Barcenillak hitzaldian salatu du Bizkaiko museo txiki guztiek pribatizazio prozesuak jasan dituztela eta lizitazio guztiak Alaiiki eta Ortzadar elkarteek "monopolizatu" dituztela. Ahoztar Zelaieta kazetariak berretsi du Bilbon eta Bizkaian kultur espazio gehienak Hazian, Alaiiki eta Ortzadar elkarteek kudeatzen dituztela, eta ia ezinezkoa dela haiekin lehiatzea. Zelaietaren hitzetan, hiru enpresak EAJ-ren gertukoak dira eta "aukera berdintasunaren printzipioa higatzen ari dira".

Izan ere, kazetariak argitu du Alaiiki enpresa 1990eko hamarkadan sortu zutela Gotzon Bilbao Leioako zinegotzi eta BBBko kide izandakoak eta Andoni Busquets Basauriko alkate ohiak. Zelaietaren arabera, EAJk aurrez "ondo baino hobeto" zekien zerbitzu horiek pribatizatuko zituztela, eta horretarako sortu zuten elkarte. Urte batzuk geroago sortu zuten Hazian Kultur Elkartea, "Alaikiri ustezko konpetentzia egiteko". Urte luzez Iñigo Iturrate izan zuen zuzendari, Bizkaiko Batzar Nagusietako ahaldua eta Kultura batzordeko bozeramailea zela; gero, Iturrate EAJren legebiltzarkide izan da hamabost urtez. Zelaietaren esanetan, Sabino Arana fundazioaren eraikin berean dute egoitza Hazian, Uztarri eta Gaztetxoak elkarteek: "Erabateko zigorgabetasuna dute, ez dute ezkutuan egin beharrik".

Hiru enpresen artean Bizkaiko kultur zerbitzu gehienak kudeatzen dituztela azaldu du Zelaietak hitzaldian: Bizkaiko liburutegi andana, Santimamiñe Kobak, Gaztelugatxeko bisitarien harrera-gunea, hainbat udaletako proiektuak... Haren esanetan, enpresok abantaila izaten dute lehiaketak irabazteko, urteetako esperientzia dutelako eta aurrez oinarriak ezagutzeko aukera dutelako: "Aha-

BILBOKO LIBURUZAINAK

Azkuna Zentroan, liburutegia, kiroldegia eta proiektu kulturalaren espazioa esku pribatuek kudeatzen dituzte

leginak ahalegin, ezin da merkatuan bezero-sare horiekin lehiatu, salbu eta alderdikidea bazara".

KULTUR MUNDUA, "GELDI"

Hizketaldian, Barcenillak nabarmendu du oro har kultur mundua "isilik" egoten dela horrelako egoeren aurrean. Arrazoiak? Dirulaguntzen sistemak sortzaileak "lotuta" dituelako. Mendekotasun horrek "segmentazioa" eragiten duela azaldu du: "Errepresalien beldur handia dago, jendea isilik mantentzeko modu bat da. Laguntzak prekarioak eta puntualak dira, eta urtez urte aurkeztu behar direnez, ez dago alternatibak bilatzeko tarterik".

Horretaz aparte, behin zerbitzuak pribatizatuta atzera egitea "oso zaila" dela seinatu du Zelaietak: "Alde pribatutuan zenbat eta denbora gehiago egon, orduan eta zailagoa da egoera lehenagoratzeko eta publikora itzultzea, mota desberdinetako kontratuak dituzten langileak daudelako lanean eta hori berdintzea oso zaila da". Era berean,

gogoratu du enpresari kalte-ordainak ematea saihesteko indarrean dagoen kontratua amaitu arte itxaron behar dela. Zelaietak argi esan du kultur munduan negozioa ez dela soilik kudeaketa, "baita eraikuntza eta kontratazioa ere".

Horiek horrela, Bilboko Liburuzainek borrokan jarraitzeko beharra azpimarratu dute. Iazko urtarriletik ia hilero egin dituzte elkarretaratzeak, eta aurtengo urtarrean udalbatzara joan ziren Bihoztzean Auzo Elkartearekin batera. Salatu dute "oso gaizki" tratatu zituztela, eta landu nahi zituzten bi puntuetatik bakarra aipatzen utzi zietela. Izan ere, Esperantza liburutegiaren lizitazioa gelditzea eta pilotalekuan edonor sartu ahal izatea eraman nahi zuten udalbatzara, baina lizitazioa aste-bete lehenago luzatu zuten bi aldeek. Egunean bertan jakin zuten liburuzainek, eta pilotalekuaren afera aipatzen baino ez zieten utzi.

Esperantzako proiektu berriarekin, Alde Zaharreko auzokideak kexu dira leku komunitario bat galdu dutelako, orain ezin baitute frontoia modu librean erabili. Horrez gain, Esperantzako Hargunea eta Gaztegunea jartzeko San Frantzisko auzokoak kendu izana salatu dute. Bi guneentzako aurrekontua bera da orain, baina San Frantziskoko haur eta gazte liburutegia eta familia zaurgarrientzako programak baino ez dituzte mantendu. Animazio programazio gehiena Esperantza eraikinean egiten dute orain, eta San Frantziskokoak erabiltzaile gazte asko galdu ditu. "Horrek ume, gazte, zein familia zaurgarriak gizarte txertatzea oztopatzen du eta ghettoa iraunkortzen da", esan du Delgadok. ●